

UTTALELSE OM STATSBUDSJETTET 2019

Til: Stortingets familie- og kulturkomité

Kopi: Kulturdepartementet

Vår ref.: 18/65/ST

Dato: 16.10.2018

Vedlagt følger høringsuttalelse fra Norsk teater- og orkesterforening (NTO) om Prop. 1 S (2018-2019), med særlig vekt på kapittel 323 *Musikk og scenekunst*.

NTO er arbeidsgiver og interesseforening for profesjonelle, offentlig støttede virksomheter innenfor musikk og scenekunst. Foreningen representerer en omfattende infrastruktur av forskjelligartede virksomheter. Våre 45 medlemmer består av produserende og programmerende teatre, scener, orkestre, musikkensembler og kor. I 2017 hadde disse et samlet besøkstall på over 2,6 millioner og sto for tilsammen 15 000 forestillinger, konserter og formidlingsarrangement, med et samlet bruttobudsjett på ca. 3,7 milliarder kroner.

Vennlig hilsen

Norsk teater- og orkesterforening

Hans Antonsen
styreleder

Morten Gjelten
direktør

UTTALELSE OM STATSBUDESJETTET 2019

I regjeringens [forslag til kulturbudsjett for 2019](#) får det totale kulturbudsjettet en nominell økning på 4,5 prosent. Rammetilskuddet til virksomhetene på musikk- og scenekunstrområdet reguleres derimot kun med i underkant av 2,4%, noe som innebærer en realnedgang for femte år på rad.

Enkelte av NTOs medlemmer får imidlertid gledelige økninger slik som Nordnorsk Opera og Symfoniorkester, de programmerende teatrene og Edvard Grieg kor, samtidig som blant annet avsetningen til scenekunst under Norsk kulturfond foreslås styrket og turnénettverket Dansenett Norge får midler til en varig etablering. Flere av musikk- og scenekunstinstitusjonene har også fått midler til gode tiltak som skal styrke arbeidet med mangfold, integrering og bekjempelse av fattigdom. I de fleste tilfellene utgjør denne økningen imidlertid vesentlig mindre enn den akkumulerte underkompensasjonen for lønns- og prisvekst.

I realiteten er de fleste økningene i kulturbudsjettet finansiert av kutt i rammene til institusjonene. Vi vil understreke at rammetilskuddet er en høyst effektiv tilskuddsordning som sikrer at offentlige midler kanaliseres direkte til kunstnerisk virksomhet uten unødvendig byråkrati og mellomledd. En del av hensikten med å innføre rammetilskuddsordning for teatrene og orkestrene på 1990-tallet var nettopp forenkling og avbyråkratisering, sammen med målene om større økonomisk ansvar, frihet og forutsigbarhet.

Det er derfor viktig å merke seg at det ikke ligger noen effektiviseringsgevinst i å kutte i rammetilskuddet for å prioritere særskilte tiltak.

REALNEDGANG FEMTE ÅR PÅ RAD

Derfor er det med beklagelse vi registrerer at de fleste av NTOs medlemmer får en realnedgang i sine bevilgninger på grunn av en underkompensasjon for lønns- og prisvekst. Regjeringen legger i sine beregninger til grunn en lønnsvekst på 3,25 % og en prisvekst på 1,5 % til neste år, mens den generelle økningen i rammetilskuddet til NTOs medlemmer i budsjettforemlegget er på nærmere 2,4 prosent. Forslaget motsvarer slik sett verken institusjonenes ambisjoner eller forpliktelser.

Vi anmoder om reell lønns- og priskompensasjon slik at det blir mulig for frilansere så vel som fast ansatte kunstnere å holde tritt med lønnsutviklingen i samfunnet, uten at dette går utover institusjonenes kunstneriske aktivitet og tilbudet til publikum.

Med direkte statlige investeringer er det gjennom tiår bygget opp et landsdekkende nettverk av profesjonelle musikk- og scenekunstinstitusjoner, og det er møysommelig utmeislet kulturpolitiske modeller for å opprettholde og videreutvikle denne infrastrukturen.

I dag er bransjen preget av høye kvalitetsambisjoner og betydelig anerkjennelse også internasjonalt, bredt uttrykksmangfold og utbredt samarbeid og ressursdeling som også kommer det øvrige kulturlivet til gode. Publikumsoppslutningen er jevnt høy til tross for den store økningen i konkurrerende tilbud. Og god økonomistyring og ressursutnyttelse er vel dokumentert i de periodiske institusjonsevalueringene.

Det er liten tvil om at gode politiske modeller og veksten i bevilgningen til kulturformål etter tusensårskiftet har bidratt til denne sterke utviklingen i musikk- og scenekunstbransjen. Det er derfor med stor bekymring vi registrerer at det foreslås en realnedgang i bevilgningene til institusjonene femte år på rad.

AKKUMULERT UNDERKOMPENSASJON

Med regjeringens bevilgningsforslag for 2019 har den akkumulerte effekten av underkompensasjon for lønns- og prisvekst kommet opp i nærmere 70 millioner kroner for NTOs medlemsvirksomheter.

På kort sikt kan den tellbare effekten av svekkede rammer til en viss grad kamoufleres gjennom tilpasninger av repertoar og ressursbruk. På lengre sikt får en slik tilpasning betydelige konsekvenser både for kvaliteten og mangfoldet i innholdsproduksjonen og for formidling og tilgjengelighet.

Vi vet allerede at musikerstillinger for eksempel i Musikkseksapet Harmonien holdes vakante, og at musikere kompenseres med fritid i stedet for med økonomi ved avvik på arbeidstids- og turnebestemmelser i tariffoverenskomsten. Dette fører til færre produksjonsdisponible dager og dermed lavere produksjon.

Vi erfarer også at teatre avvikler faste skuespillerstillinger og endrer repertoarpolitikken blant annet ved å sette opp en større andel monologer eller forestillinger med færre skuespillere enn manus tilsier og at levende musikere hyppigere erstattes av innspilt musikk. Andre avvikler verdifulle samarbeidsprosjekter, og turnerende virksomheter som f.eks. Turnéteatret i Trøndelag må gå ned i antall spillesteder slik at tilbudet i distriktene reduseres. For Scenekunstbruket fører kuttene direkte til redusert arrangørstøtte, og dermed svekket formidling av scenekunst til barn og unge i hele landet.

Dette er bare noen eksempler på hvordan musikk- og scenekunstinstitusjonene må tilpasse seg svekkede rammer ved å gjennomføre kostnadsbesparende strategier og tiltak som går direkte utover tilbudet til publikum.

Resultatet av ABE-reformen er altså ikke mer effektiv drift, men derimot at samfunnet får mindre igjen for de offentlige investeringene i kultursektoren fordi institusjonene ikke fullt ut får utnyttet verken det kunstneriske potensialet eller formidlingspotensialet. Samtidig svekkes institusjonenes funksjon som vitaliserende kraft for det øvrige kulturlivet fordi de ikke lenger har de samme ressursene å dele.

ENKELTE GLEDELIGE ØKNINGER

Vi finner likevel enkelte gledelig økninger i budsjettforslaget. Ekstra gledelig er det at tilskuddet til Nordnorsk Opera og Symfoniorkester (NOSO) foreslås økt med 2,5 millioner kroner og med dette settes i stand til å øke antall musikerstillinger. Dette er en høyst betimelig og helt nødvendig styrking av landets nordligste orkesterinstitusjon. Skal utbyggingen av NOSO kunne videreføres, som forutsatt i Stortingets vedtak ved opprettelsen av orkestret i 2009, må orkestrets driftsbudsjetter fremover økes.

Foreningen er også fornøyd med at regjeringen anerkjenner at et av de viktigste virkemidlene for å bedre produksjons- og formidlingsvilkårene for frittstående kompanier og ensembler er å styrke de tre programmerende teatrene Black Box teater, BIT Teatergarasjen, Teaterhuset Avant Garden. Disse virksomhetene utgjør en viktig del av den nasjonale infrastrukturen på scenekunstmrådet, men har lenge hatt et bevilgningsnivå som ikke gjenspeiler den betydningen de har for utviklingen i scenekunsten.

Vi er også glade for at Edvard Grieg Kor styrkes med 3 millioner kroner, slik at det Bergens-baserte koret kan satse mer langsiktig og videreutvikle samarbeidet med Musikkseksapet Harmonien og Bergen Nasjonale Opera. Vi registrer også en kjærkommen økning til Dramatikkens Hus som kan bidra til å styrke utbredelsen av ny norsk dramatik.

INTERNASJONALISERING

NTO anmoder også om at regjeringens foreslåtte reduksjon på nærmere 4 millioner kroner i avsetningen til næringsfremme, informasjon- og kulturformål på Utenriksdepartementets budsjett reverseres og at avsetningen styrkes. Kuttet rammer ikke bare reisestøtteordningene, men også utenriksstasjonenes som

er særlig viktig for de institusjonene som etter hovedregelen ikke har tilgang til de søkbare tilskuddsordningen.

Samtidig etterlyser vi en gjennomgang av mål, ansvarsdeling, organisering og virkemidler for å fremme internasjonalisering. Kulturdepartementet må komme sterkere på banen og det må utformes en *kunstpoltikk* for internasjonalisering som også omfatter virkemidler som treffer musikk- og scenekunstinstitusjonene.

FORENKLET KULTURMOMS

Ett godt effektiviseringstiltak ville derimot være å fjerne dagens merverdiavgiftsunntak for omsetning av billetter til musikk og scenekunst, og innlemmes disse områdene i avgiftssystemet med lav sats.

En slik lovendring vil bidra til betydelig forenkling, et mer enhetlig regelverk for kultursektoren og lavere administrative kostnader. Samtidig må den lave momssatsen holdes nede for å unngå å svekke rammene ytterligere særlig for de turnerende virksomhetene.

KNAPPE ADMINISTRASJONER

De akkumulerte kuttene rammer i særlig grad arbeidsintensive musikk- og scenekunstinstitusjoner som allerede har gjennomført krevende effektiviserings- og omstillingsprosesser, og hvor økonomien i all hovedsak er knyttet direkte til kunstnerisk produksjon.

Den største delen av musikk- og scenekunstinstitusjonenes lønnskostnader, ca. 80 pst., går til den delen av personalet som er helt nødvendig for og direkte involvert i den kunstneriske produksjonen, mens kun ca. 9 pst. går til administrasjon. Det sier seg selv at mulighetene for å kutte i så små administrasjoner er svært begrenset, og at rasjonaliseringsgevinsten er marginal sammenlignet med sektorer med store administrative kostnader.

Fordeling av kostnader til lønn, honorar og vederlag i NTOs medlemsvirksomheter* 2016

Kunstnerisk produksjon (Kunstnerisk, teaterteknisk, plan/produksjon)	80,1 %
Kommunikasjon	7,2 %
Administrasjon	9,3 %
Drift	3,4 %

*Omfatter kun de produserende virksomhetene som lønner kunstnere direkte

GOD ØKONOMISTYRING OG RESSURSUTNYTTELSE

I professor Trond Bjørnenaks rapport *Kostnadseffektivitet og god økonomistyring i scenekunstselskapene* vises det til at disse institusjonene i perioden 2011-2014 har hatt lavere kostnadsøkning enn man kunne forventet, gitt den generelle veksten i lønn og pensjon. Altså i perioden *forut* for kravene knyttet til ABE-reformen. Dette tyder ifølge professoren på god økonomikontroll og stram kostnads- og budsjettstyring.

Institusjonene arbeider like fullt kontinuerlig med å finne frem til best mulige systemer for økonomistyring og ressursplanlegging. Det handler om å identifisere og utnytte effektiviserings- og inntektsmuligheter – enten det er organisering, aktivitetsomfang, åpningstider, arenaer eller avtaleverket.

Motivasjonen er å produsere best og mest mulig kunst for et størst mulig og mest mulig sammensatt publikum innenfor tilgjengelige rammer.

SVEKKET INSTITUSJONSØKONOMI BETYR SVEKKET KUNSTNERØKONOMI

Det er gledelig at regjeringen forslår å styrke de langvarige kunstnerstipendene. Innenfor musikken og scenekunsten monner denne økningen imidlertid lite sett i forhold til at institusjonene må redusere kunstfaglige årsverk.

Innenfor scenekunsten og musikken er de offentlig finansierte institusjonene de viktigste arbeidsgiverne for kunstnerne, og etterspørselen etter kunstnerisk arbeidskraft påvirkes i høy grad av disse virksomhetenes økonomiske rammer. Strammere institusjonsøkonomi betyr svekkede arbeidsvilkår for frilansere så vel som fast ansatte kunstnere og svekkede vilkår for samarbeid og ressursdeling med frittstående kompanier og ensembler. Svekket institusjonsøkonomi går særlig utover kunstnere som ikke er fast tilknyttet virksomheten, og rammer dermed frilansere i betydelig grad.

NTO-virksomhetenes lønnskostnader* til kunstnere** 2016:

Fast ansatte	598,3 millioner NOK 56 %
Midlertidig ansatte/frilansere***	472,2 millioner NOK 44 %
Totalt	1,07 milliarder NOK

* Dette omfatter lønn (inkl. arbeidsgiveravgift og feriepenger), honorar til enkeltkunstnere og kompanier, samt vederlag. I tillegg kommer betydelige pensjonskostnader.

**«Kunstnere» omfatter her en rekke ulike kunstnergrupper – herunder skuespillere, musikere, sangere, dansere, instruktører, koreografer, scenografer, kostymedesignere, lysdesignere, lyddesignere, videodesignere, komponister, dirigenter, dramatikere, forfattere, oversettere og dramaturger.

***Omfatter lønn til kunstnere engasjert for enkeltproduksjoner og på åremål, honorar til enkeltkunstnere og kompanier, samt vederlag.

REFLEKSJONSROMMET OG MOTTAKERSIDEN I KUNSTEN

NTO er særlig opptatt av at kunnskaps- og refleksjonsrommet og mottakersiden i kunsten må sikres gjennom en koordinert kultur-, kunnskaps- og mediepolitikk. Noe av det viktigste vi kan gjøre for å sikre felles referanserammer og like muligheter for å ta del i den ytringskulturen som ligger til grunn for et opplyst og velfungerende samfunn, er å styrke fortolkningskompetansen og mottakersiden.

Dette må begynne i skolen som en unik fellesarena. Likevel nedprioriteres de estetiske og humanistiske fagene, og den pågående fagfornyelsen vekker bekymring for at historie- og kulturdelen reduseres i andre fag, f.eks. i norskfaget hvor skjønnlitteraturen frem til nå har hatt en selvskreven plass og litteraturhistorien og tekstanalysen spiller viktige roller for det litterære utbyttet. Dette skjer til tross for intensjonen om å gi skolens brede dannelsesoppdrag en tydeligere plass i skolehverdagen (jf. Meld. St. 28 (2015–2016)).

Samtidig er viktige humaniorafag, som f.eks. teatervitenskap, truet som universitetsfag. At det finnes vitale akademiske miljø er essensielt for den faglige utviklingen i musikk- og teaterkunsten, men også for fortolkningskompetansen og kunstforståelsen i samfunnet. Parallelt ser vi at det offentlige ordskiftet og refleksjonen om kunsten svekkes gjennom en marginalisering av den kvalifiserte og kunnskapsbaserte kulturjournalistikken og kunstkritikken i mediene. Forslag til konkrete virkemidler for å styrke det seriøse ordskiftet og kritikken er nærmere beskrevet i vedlagte notat.

Samlet sett er dette er en svært bekymringsverdig utvikling i en samtid preget av økende mangfold og nye kommunikasjonsformer hvor det å forstå, tolke og reflektere kritisk over ulike ytringsformer blir stadig viktigere. Vi har tillit til at dette er spørsmål som både må få budsjettmessige konsekvenser og som vil få en grundig og seriøs behandling både i kulturmeldingen og i de varslede meldingene om kunstnerpolitikk og barne- og ungdomskultur.

En fylldigere uttalelse til statsbudsjettet 2019 følger vedlagt.

Innhold

Kulturpolitikens begrunnelse og statens ansvar	8
Lønns- og priskompensasjon.....	9
Svekket institusjonsøkonomi betyr svekket kunstnerøkonomi	11
Infrastrukturen for frittstående kompanier og ensembler	12
Kulturfondet.....	13
Internasjonalisering.....	14
Bygg for kvalitet og publikum	15
Forenklet kultur moms	16
Digital distribusjon og formidling	17
Kor og vokalensembler	18
Den kulturelle skolesekken	19
Koordinert kunst- og utdanningspolitikk.....	20
Forskning	21
Det offentlige ordskiftet om kunsten	22
Privat finansiering	23

KULTURPOLITIKKENS BEGRUNNELSE OG STATENS ANSVAR

Kulturpolitikken må knyttes tydelig til Grunnlovens §100 og statens forpliktelse til å sikre et offentlig ytringsrom. Kulturpolitikken ambisjoner og prioriteringer må vurderes i tråd med dette. De profesjonelle musikk- og scenekunstinstitusjonene må anerkjennes og styrkes som en betydelig del av infrastrukturen for fri ytring, og som uunnværlige demokratiske fellesarenaer for kritisk refleksjon, meningsutveksling og kulturell og menneskelig innsikt.

Vi registrerer med optimisme en språklig endring i kulturbudsjettet. I både begrunnelsen for kulturpolitikken og i beskrivelsen av hovedprioriteringene er de siste fire årenes næringsretorikk erstattet med et offensivt kulturpolitisk språk. Kunsten og kulturen beskrives som en forutsetning for en opplyst offentlig og dermed en investering i demokratiet og allmenndannelse. Samtidig anerkjennes kulturinstitusjonene som et viktig fundament i det profesjonelle kulturlivet, og det understrekes at disse virksomhetene skal ha forutsigbare rammevilkår, som bidrar til kunstnerisk utvikling og kvalitet.

FRI YTRING

Dette er helt i tråd med NTOs oppfordring om å knytte kulturpolitikken tydeligere til infrastrukturkravet i Grunnlovens §100 som «pålegger statens myndigheter å legge forholdene til rette for en åpen og opplyst offentlig samtale». Sammen med skolen, universitetene og mediene utgjør kulturinstitusjonene ytringsfrihetens infrastruktur, og i henhold til Grunnlovens § 100 har staten en forpliktelse til aktivt å sikre og legge til rette for de institusjonene som utgjør denne infrastrukturen for fri ytring.

Med en slik begrunnelse må de profesjonelle musikk- og scenekunstinstitusjonene styrkes som uunnværlige demokratiske fellesarenaer for kritisk refleksjon, meningsutveksling og kulturell og menneskelig innsikt. Denne verdien må ikke bare gjenspeiles i det kulturpolitiske språket, men også være førende for nivået på de statlige investeringene i en nasjonal infrastruktur av sterke, selvstendige og forskjellige musik- og scenekunstinstitusjoner.

KUNSTENS BETYDNING I ET MANGFOLDIG SAMFUNN

Tradisjonelt har det vært solid politisk enighet om at kultursektoren er et viktig offentlig ansvarsområde, noe som har resultert i en gledelig vekst i bevilgningen til kulturformål etter tusensårskiftet. Vi mener det nå er grunn til å merke seg en stagnasjon i bevilgningene og svekkede rammevilkår for musikk- og scenekunstinstitusjonene. Kulturpolitikken i Norge er ung og uferdig, og det er fortsatt et etterslep i nødvendige investeringer. Vi ser ingen grunn til å hevde at den offentlige satsingen på kulturområdet har nådd et metningspunkt. Tvert imot er det mye som tyder på at den rollen kunsten og kulturen spiller i samfunnet vil bli enda viktigere i tiden fremover.

I et samfunn preget av raske endringer, migrasjon og større kompleksitet må vi kunne forholde oss til et stadig bredere ytringsmangfold og kommunisere på tvers av kulturelle forskjeller. Vi må lære oss å se, lytte og lese kritisk og anstrenge oss for å innta uvante synsvinkler for å gripe det som er ukjent og annerledes. I nær relasjon til humaniora er kunsten i denne situasjonen helt nødvendig og viktigere enn noen gang for å utdanne kompetente borgere til deltakelse i det kommunikasjonsfellesskapet som er fundamentet for et fungerende demokrati.

Med fremveksten av populisme, polarisering og illiberale krefter i vestlige demokratier, må staten styrke og ikke svekke sitt ansvar for å sikre og ruste opp en sterk infrastruktur av selvstendige, meningsdannende institusjoner og demokratiske fellesarenaer for det offentlige ordskiftet.

For at de kunstneriske virksomhetene skal kunne ivareta denne helt grunnleggende samfunnsrollen må det skapes aksept for at kunstens relevans må forstås i et langsiktig mer enn et kortsiktig, og et indirekte mer enn et direkte perspektiv. NTO er derfor kritisk til at rammene for selve innholdsproduksjonen og den

langsiktede og grunnleggende kunstneriske utviklingen og nyskapingen i institusjonene svekkes med den akkumulerte underkompensasjonen for lønns- og prisvekst.

LØNNS- OG PRISKOMPENSASJON

NTO anmoder om reell lønns- og priskompensasjon som gjør det mulig for frilansere så vel som fast ansatte kunstnere å holde tritt med lønnsutviklingen i samfunnet, uten at dette går utover institusjonenes kunstneriske aktivitet og tilbudet til publikum.

Budsjettforslaget for 2019 innebærer for de fleste av NTOs medlemmer en nominell vekst på nærmere 2,4 pst., mens den generelle lønnsøkningen er beregnet til 3,25 pst. og prisveksten til 1,5 pst. Det faktum at regjeringen gjennom effektiviseringsreformen ikke fullt ut kompenserer for forventet lønns- og prisøkning, betyr en reell reduksjon i institusjonenes driftsbudsjetter og svekkede rammer for femte år på rad.

Dette skjer i en periode hvor flere av institusjonene allerede har gjennomgått betydelige innstramminger og har gjennomført eller er midt i krevende effektiviserings- og omstillingsprosesser.

UNDERADMINISTRERTE VIRKSOMHETER

Slik det fremkommer i de periodiske institusjonsevalueringene, er det ofte knappe bemanningsressurser knyttet til produksjonsapparatet rundt de kunstneriske prosjektene som hindrer en større utnyttelse av det kunstneriske potensialet i virksomhetene.

Teatrene og orkestrene er arbeidsintensive virksomheter, og over. 80 pst. av disse institusjonenes samlede lønnskostnader er knyttet til funksjoner som inngår direkte i den kunstneriske produksjonen, mens kun ca.9 pst går til administrasjon.

Det sier seg selv at mulighetene for å kutte i så små administrasjoner er svært begrenset, og at rasjonaliseringsgevinsten er marginal sammenlignet med sektorer med store administrative kostnader.

Fordeling av lønnskostnader* i NTOs medlemsvirksomheter** 2016

Kunstnerisk produksjon (kunstnerisk, teaterteknisk, plan/produksjon)	80,1 %
Kommunikasjon	7,2 %
Administrasjon	9,3 %
Drift	3,4 %

*Inkluderer lønn, honorar og vederlag

**Omfatter de produserende virksomhetene som lønner kunstnere direkte.

Når økonomien i all hovedsak er knyttet direkte til kunstnerisk produksjon og til å lønne kunstnere og annet kunstfaglig personale gjenstår det få eller ingen andre innsparingstiltak enn å redusere kunstfaglige årsverk, noe som får direkte konsekvenser for kvaliteten og volumet i den kunstneriske produksjonen.

KONSEKVENSENE AV SVEKKEDE RAMMEVILKÅR

På kort sikt kan den tellbare effekten av svekkede rammer til en viss grad kamoufleres gjennom tilpasninger av repertoar og ressursbruk. På lengre sikt får en slik tilpasning betydelige konsekvenser både for kvaliteten og mangfoldet i innholdsproduksjonen og for formidling og tilgjengelighet.

Vi vet allerede at musikerstillinger for eksempel i Musikkseksapet Harmonien holdes vakante, og at musikere kompenseres med fritid i stedet for med økonomi ved avvik på arbeidstids- og turnebestemmelser i tariffoverenskomsten. Dette fører til færre produksjonsdisponible dager og dermed lavere produksjon.

Vi erfarer også at teatre avvikler faste skuespillerstillinger og endrer repertoarpolitikken blant annet ved å sette opp en større andel monologer eller forestillinger med færre skuespillere enn manus tilsier og at levende musikere hyppigere erstattes av innspilt musikk. Andre avvikler verdifulle samarbeidsprosjekter, og turnerende virksomheter som f.eks. Turnéteatret i Trøndelag må gå ned i antall spillesteder slik at tilbudet i distriktene reduseres. For Scenekunstbruket fører kuttene direkte til redusert arrangørstøtte, og dermed svekket formidling av scenekunst til barn og unge i hele landet.

Dette er bare noen eksempler på hvordan musikk- og scenekunstinstitusjonene må tilpasse seg svekkede rammer ved å gjennomføre kostnadsbesparende strategier og tiltak som går direkte utover tilbudet til publikum.

Når kapasiteten i produksjons- og formidlingsapparatet for kunsten presses til en yttergrense, blir det også utfordrende å ivareta bredden i samfunnsansvaret – herunder eksterne forventninger og egne ambisjoner om videreutvikling av formidlingsstrategier, utnyttelse av digital teknologi, ekstern relasjonsbygging og samarbeid, internasjonal utveksling og annen ressurs- og kostnadskrevende utadrettet virksomhet.

Resultatet av ABE-reformen er altså ikke mer effektiv drift, men derimot at samfunnet får mindre igjen for de offentlige investeringene i kultursektoren fordi institusjonene ikke fullt ut får utnyttet verken det kunstneriske potensialet eller formidlingspotensialet.

RESSURSUTNYTTELSE OG FLEKSIBEL DRIFT – ET DELT ANSVAR

Virksomhetene arbeider kontinuerlig med å finne frem til best mulige systemer for økonomistyring og med å identifisere og utnytte effektiviserings- og inntektsmuligheter – enten det er åpningstider, aktivitetsomfang, arenaer eller selve avtaleverket.

I professor Trond Bjørnenaks rapport *Kostnadseffektivitet og god økonomistyring i scenekunstselskapene* vises det til at disse institusjonene har hatt lavere kostnadsøkning enn man kunne forventet i perioden 2011-2014, gitt den generelle veksten i lønn og pensjon. Dette tyder ifølge professoren på god økonomikontroll og stram kostnads- og budsjettstyring. Videre viser institusjonsevalueringene – som ser kvalitet og ressursutnyttelse i sammenheng – gjennomgående god måloppnåelse og økt effektivitet også senere år.

Tariffpartene har selv tatt ansvar og gjort en betydelig innsats for å sikre institusjonene mer forutsigbare rammebetingelser med innføringen av innskuddspensjonsordning i 2016. I tillegg er lovverk og tariffavtaler i stor grad med på å legge rammene for musikk- og scenekunstinstitusjonenes ressursutnyttelse. I samarbeid mellom Arbeidsgiverforeningen Spekter, NTO og virksomhetene arbeides det fortløpende for å forbedre tariffavtalene, slik at det kan legges til rette for mer fleksibel drift – selvsagt hele tiden balansert i forhold til legitime krav om et forsvarlig arbeidsmiljø. Her hviler det også et betydelig ansvar på arbeidstakerorganisasjonene.

I noen tilfeller kan også administrativt samarbeid og fellesfunksjoner på sikt føre til kostnadsbesparelser. Vi vil imidlertid understreke at det er ressurskrevende å utvikle og administrere fellesløsninger, og at rasjonaliseringsgevinsten ofte er begrenset.

SVEKKET INSTITUSJONSØKONOMI BETYR SVEKKET KUNSTNERØKONOMI

Det er gledelig at regjeringen foreslår en økning til langvarige kunstnerstipend. Innenfor musikken og scenekunsten mønner denne økningen imidlertid lite sett i forhold til at institusjonene samtidig må redusere kunstfaglige årsverk. Strammere institusjonsøkonomi betyr svekkede arbeidsvilkår for frilansere så vel som fast ansatte kunstnere, og svekkede vilkår for samarbeid og ressursdeling med frittstående kompanier og ensembler.

FÆRRE ARBEIDSPLASSER

Innenfor scenekunsten og musikken er de offentlig finansierte institusjonene de viktigste arbeidsgiverne for kunstnerne, og etterspørselen etter kunstnerisk arbeidskraft påvirkes i høy grad av disse virksomhetenes økonomiske rammer. Faste stillinger og engasjement ved musikk- og scenekunstinstitusjonene er avgjørende viktige inntektskilder for mange kunstnere. Svekket institusjonsøkonomi går særlig utover kunstnere som ikke er fast tilknyttet virksomheten, og rammer dermed frilansere i betydelig grad.

I 2016 ble det samlet kanalisert om lag 1,07 milliarder kroner til kunstnere i form av lønn, honorar og vederlag fra NTO-virksomhetene, hvorav 44 pst. til frilanskunstnere/kunstnere ansatt på tidsavgrenset engasjement. I tillegg kommer betydelige pensjonskostnader.

NTO-virksomhetenes lønnskostnader* til kunstnere** 2016:

Fast ansatte	598,3 millioner NOK 56 %
Midlertidig ansatte/frilansere	472,2 millioner NOK 44 %
Totalt	1,07 milliarder NOK

* Dette omfatter lønn (inkl. arbeidsgiveravgift og feriepenger), honorar til enkeltkunstnere og kompanier, samt vederlag. I tillegg kommer betydelige pensjonskostnader.

**«Kunstnere» omfatter her en rekke ulike kunstnergrupper – herunder skuespillere, musikere, sangere, dansere, instruktører, koreografer, scenografer, kostymedesignere, lysdesignere, lyddesignere, videodesignere, komponister, dirigenter, dramatikere, forfattere, oversettere og dramaturger.

***Omfatter lønn til kunstnere engasjert for enkeltproduksjoner og på åremål, honorar til enkeltkunstnere og kompanier, samt vederlag.

Vi registrerer at regjeringen i omstillingen av norsk økonomi er opptatt av å legge til rette for at flere kunst- og kulturarbeidere kan skape sine egne arbeidsplasser. I dette perspektivet må vi understreke hvor viktige rammene for det etablerte institusjonene er for å opprettholde og skape arbeidsplasser.

SKUESPILLER- OG DANSERALLIANSEN

Skuespiller- og danseralliansen er et viktig bidrag til å bedre kunstnernes økonomi og arbeidsvilkår og imøtekommer arbeidsgivers behov for fleksible ansettelser. Vi støtter en videre utvikling av alliansen, og vil samtidig understreke at en slik ordning er helt avhengig av at det eksisterer oppdragsgivere med gode nok økonomiske rammer til å engasjere kunstnerne.

INFRASTRUKTUREN FOR FRITTSTÅENDE KOMPANIER OG ENSEMBLER

Det er gledelig at bevilgningene til de tre programmerende teatrene – Black Box teater, BIT Teatergarasjen Teaterhuset Avant Garden – er foreslått styrket. Disse teatrene utgjør en betydelig del av den nasjonale infrastrukturen på scenekunstmrådet, men har lenge hatt et bevilgningsnivå som ikke gjenspeiler den betydningen de har for utviklingen i scenekunsten. Svekket økonomi for de produserende teatrene og orkestrene betyr imidlertid svekkede vilkår for samarbeid og ressursdeling mellom disse institusjonene og frittstående kompanier og ensembler.

Institusjonene utgjør en betydelig del av infrastrukturen rundt de frittstående kompaniene og ensemblene. De programmerende teatrene – Black Box teater, BIT Teatergarasjen, Teaterhuset Avant Garden og Dansens Hus – er de viktigste co-produsentene og formidlerne av kompanienes forestillinger, sammen med Norsk Scenekunstbruk som den største landsdekkende formidleren av forestillinger til barn og unge.

De tre programmerende teatrene – Black Box teater, BIT Teatergarasjen Teaterhuset Avant Garden utgjør en betydelig del av den nasjonale infrastrukturen på scenekunstmrådet både som formidlere og co-produsenter av scenekunst med et nasjonalt og internasjonalt nedslagsfelt, og i kraft av den kompetansen de besitter. En styrking av disse teatrene vil bidra til en bedre balanse mellom produksjon og formidling slik at den kunsten som blir produsert kan vises flere ganger og nå et større publikum.

Tilsvarende er det behov for å styrke Norsk Scenekunstbruks insentiv-/arrangørstøtteordning. Samlet ville dette gi en bedre utnyttelse av de midlene som investeres i produksjon ved at flere får oppleve kunsten, og det ville gi mer arbeid og større inntekter til de involverte kunstnerne.

Vi minner også om behovet for produksjons- og prøvelokaler, som for eksempel kan etableres og driftes i tilknytning til programmerende teatre.

DIFFERENSIERT ØKONOMI OG DESENTRALISERT BESLUTNINGSMYNDIGHET

Styrket økonomi setter også de programmerende teatrene i stand til å bidra enda sterkere til initiering og finansiering av prosjekter for turnering i inn- og utland gjennom co-produksjon. Dette fører til en mer differensiert økonomi der nye prosjekter finansieres i et spleiselag mellom flere aktører.

Sammen med tendensen til at de produserende teatrene i økende grad også samproduserer, suppleres på denne måten Kulturrådets beslutningsmyndighet. Slik kan den kunstfaglige definisjonsmakten desentraliseres ytterligere ved at flere kompetente fagmiljøer gjør selvstendige kvalitetsvurderinger. Flere kvalitetsforståelser settes i spill og uttrykksmangfoldet styrkes.

DE PRODUSERENDE INSTITUSJONENE

Gjennom utbredt samarbeid og ressursdeling også mellom de produserende institusjonene og selvstendige kompanier, ensembler og enkeltkunstnere, spiller institusjonsøkonomien samlet en stadig viktigere rolle for produksjons- og formidlingsvilkårene innenfor hele musikk- og scenekunstmrådet. Dette handler for en stor del om samproduksjoner, men vi minner også om at symfoniorkestrenes faste musikerressurser er en del av eksistensgrunnlaget for profesjonelle musikkensembler.

Dette er imidlertid komplekse pengestrømmer som vanskelig lar seg tallfeste blant annet fordi ressursene for en stor del er knyttet til institusjonenes faste produksjons- og formidlingsapparat. Det finnes lite systematisert kunnskap om verdien av dette samarbeidet, og i økonomiske analyser er disse horisontale ressurs- og pengestrømmene ofte lite påaktet, jf. f.eks. rapporten *Scenekunsten i Kulturløftet* (Anne-Britt Gran og Sigrid Røyseng), som inngår i grunnlagsmaterialet for beskrivelsene av scenekunsten i Engertvalgets *Kulturutredningen 2014*.

NTO har derfor fått utført en utredning basert på eksempelstudier som illustrerer mangfoldet av samarbeidsformer og tilhørende ressurs- og pengestrømmer. Studiene inngår i rapporten

Kartlegging av samarbeid, ressurs- og kompetansedeling innenfor musikk- og scenekunstmrådet (Gunnar Thon Lossius/gtl Management i samarbeid med Proba samfunnsanalyse, 2018, etter oppdrag fra NTO).

KULTURHUSENE

Mens det i evalueringen av basisfinansieringen pekes på en positiv utvikling i samarbeidet mellom institusjonene og de frittstående kompaniene, fremkommer det at kulturhusene derimot representerer et betydelig utnyttet formidlingspotensial. Selv om det kulturpolitisk er satsset vesentlig på slike hus de siste 15-20 årene og fasilitetene for teater i henhold til kulturhusenes egenrevisning er gode, fremkommer det at disse husene har en begrenset rolle i formidlingen av kompanienes forestillinger.

Dette illustrerer etter vårt syn behovet for en helhetlig vurdering av hvordan programmerings- og formidlingsøkonomien i bransjen kan innrettes og styrkes på en måte som sikrer at kvalitet fremfor økonomi er et avgjørende utvelgelseskriterium i arrangørledet.

KULTURFONDET

Det er gledelig at avsetningen til scenekunst under Kulturfondet er styrket med 7 millioner kroner. Vi anmoder om en styrking også i avsetningen til musikk. Økninger i fondet bør etter vårt syn ledsages av spisse kvalitetskriterier, og vi minner om at fondsmidlene skal disponeres ut ifra kunstfaglige vurderinger på en armlengdes avstand fra politiske myndigheter i tråd med Kulturrådsloven.

SPISS KVALITETSKRITERIER

Sammen med en styrking av avsetningene til musikk og scenekunst under Kulturfondet, mener vi det er viktig å spisse kvalitetskriteriene i forvaltningen av midlene. Vi viser til Kulturutredningen 2014 hvor utvalget understreker at kunstpolitikken må ta utgangspunkt i erkjennelsen av at kun et fåtall av dem som ønsker en karriere som kunstner lykkes i å nå dette målet.

I dette perspektivet støtter vi det synet at midlene bør konsentreres om færre søkere fremfor at fremtidige økninger brukes til å innvilge stadig flere søknader. På denne måten vil det kunne gis romsligere tildelinger og bedre vilkår for de prosjektene som tilfredsstillt kvalitetskravene, samtidig som gjennomtrekket av søkere som ikke har forutsetninger for en kunstnerkarriere blir redusert. Prosjekter bør også utrustes med budsjetter som kan sikre de involverte rimelig gode arbeidsvilkår og en lønn på nivå med tariffen.

BASISFINANSIERINGEN

Vi vil særlig understreke betydningen av tilskuddsordningen for basisfinansiering av frie scenekunstgrupper. Ordningen har som formål å styrke scenekunstkompaniers kunstneriske virksomhet ved å gi økonomisk forutsigbarhet og dermed gjøre det mulig å planlegge produksjon og formidling over tid. Den siste evalueringen av ordningen konkluderer med at ordningen fungerer godt etter hensikten og har utviklet norsk scenekunst i en positiv retning (jf. *Basis og overbygning. Evaluering av tilskuddsordningen for basisfinansiering av frie scenekunstgrupper*, 2018).

Samtidig foreslås det noen justeringer i ordning. Blant annet tas det til orde for at hovedregelen om maksimalt tolv års finansiering under ordningen bør fjernes. Vi er enig i at det bør finnes frem til bedre løsninger enn en slik tidsavgrensning for å skape dynamikk i ordningen. Det sterkeste prinsippet bør snarere være fireårs-perspektivet og det fremste kriteriet kvalitet. I dette perspektivet er det gledelig at fondsøkonomien styrkes slik at etablerte kompanier som stadig når opp i kvalitetskonkurransen kan ivaretas samtidig som nye kompanier kan komme inn i ordningen.

ARBEIDSKRAFTOVERSKUDD

Det norske scenekunstlandskapet er i dag preget av sterkt voksende rekruttering særlig til skuespilleryrket. Dette fører til et økende arbeidskraftoverskudd og et tiltakende press på kunstpolitiske tilskuddsordninger. Når stadig flere utdannes til arbeidsledighet eller forsøker å etablere egne virksomheter som et resultat av arbeidskraftoverskuddet, er det en risiko for at rettferdighetskrav kan gå på bekostning av krav til kvalitet.

Den sterke veksten i antall kunstnere skyldes i hovedsak at det i løpet av kort tid er opprettet flere utdanninger som imøtekommer etterspørselen fra studentene, kombinert med en tilrettelegging for at flere studenter skal kunne velge utdannelses tilbud i utlandet.

På den ene siden bidrar veksten i antall utdanninger til supplerende studietilbud. Med et mer differensiert arbeidsmarked og et bredere uttrykksmangfold er det også behov for flere kompetanser forankret i ulike kvalitets- og profesjonalitetsforståelser. På den annen side ser vi tendenser til et arbeidskraftoverskudd innenfor noen profesjoner som skuespilleryrket, mens det er udekkede behov innenfor andre som for eksempel regi og til dels scenografi. Samtidig bidrar veksten i tilgjengelige utdanningstilbud – i Norge og utlandet – til en større variasjon i kvaliteten i studietilbudene.

I en slik uoversiktlig situasjon er det behov for å fremskaffe mer systematisk kunnskap om forholdet mellom utdanningstilbudene og kvantitative og kvalitative kunstfaglige kompetansebehov i arbeidsmarkedene. Dette er viktig både med tanke på måloppnåelsen i kunstpolitikken og den samlede offentlige ressursbruken for å nå disse målene, men også med tanke på å bevisstgjøre potensielle søkere til kunstutdanningene om fremtidige arbeidsmuligheter og begrensninger i arbeidsmarkedene. Slik kunnskap bør etter vårt syn også inngå i grunnlaget for en gjennomgang av utdanningspolitiske virkemidler som stimulerer og regulerer opprettelsen av nye utdanninger og studenters valg av utdannelser i utlandet.

INTERNASJONALISERING

NTO anmoder om at regjeringens forslag om å redusere Utenriksdepartementets tilskudd til Norgesfremme, herunder kultur- og informasjonsformål, reverseres og at avsetningen styrkes. Vi etterlyser samtidig en helhetlig gjennomgang av det politiske og forvaltningsmessige ansvaret for internasjonalt samarbeid, og en klargjøring av mål og prinsipper for politikktutforming. En slik gjennomgang må kunne ut i en tydeligere kunstpolitikk for internasjonalisering som også omfatter ordninger for musikk- og scenekunstinstitusjonene.

Siden 2013 er avsetningen til Norgesfremme – næringsfremme, kultur- og informasjonsformål – på Utenriksdepartementets budsjett tilnærmet halvert. I forslaget til Statsbudsjettet 2019 fremgår det et ytterligere kutt på 4 millioner kroner til dette formålet. Kuttet rammer ikke bare reisetilskuddsordningene, men også blant annet utenriksstasjonenes kulturarbeid som er særlig viktig for institusjonene som ikke har tilgang til de søkbare ordningene.

Denne sviktende kultursatsingen på Utenriksdepartementets budsjett – kombinert med svekkede rammer for musikk- og scenekunstinstitusjonene som vi vet går utover internasjonale turnéer og gjestespill – illustrerer et påfallende misforhold mellom politiske ambisjoner og virkemidler.

Mens det innenfor andre områder og for andre virksomheter finnes særskilte tilskuddsordninger for å fremme internasjonalisering, er slike ordninger fraværende for musikk- og scenekunstinstitusjonene. En [kartlegging av NTO-medlemmenes internasjonale ambisjoner og virksomhet](#) viser at disse institusjonene ikke har mulighet til å realisere sine internasjonale ambisjoner innenfor rammetilskuddet.

Dette er internasjonalt orienterte virksomheter som er i kontakt med et internasjonalt kunstliv og publikum gjennom deltakelse i nettverk, utveksling av kunstnerisk kompetanse og i mange tilfeller også gjennom

co-produksjon, gjestespill, utenlandsturneer og digital distribusjon. Den største delen av institusjonene oppgir at internasjonal virksomhet er svært eller ganske viktig, og at slik virksomhet inngår i strategiplaner og styringsdokumenter. De fleste har på ulike måter også ambisjoner om å styrke slik virksomhet i årene som kommer. Konkrete ambisjoner, strategier og arbeidsmåter er likevel likeså forskjelligartede som institusjonenes organisatoriske og kunstneriske innretning ellers og er bredt eksemplifisert i kartleggingen.

Flere av musikk- og scenekunstinstitusjonen satser bevisst mot internasjonale markeder. De har gode kontaktnett, profilerer allerede norsk musikk og scenekunst på fremstående internasjonale arenaer, og høster betydelig oppmerksomhet og anerkjennelse gjennom stor publikumsinteresse, internasjonale priser og rosende anmeldelser.

Institusjonenes økonomiske og administrative ressurser er imidlertid for små til å imøtekomme den internasjonale etterspørselen og attraktive forespørslers må ofte avvises. I noen tilfeller er private gaver og sponsormidler en forutsetning for internasjonale turneer og gjestespill. Tilgangen til slik privat finansiering er likevel begrenset, og flere erfarer at sponsormidler de senere årene har hatt en dreining mot mer kortsiktige, prosjektpregede aktiviteter, som gjør det vanskelig å legge planer for mer langsiktig og regelmessig internasjonal satsing.

Vi etterlyser på denne bakgrunnen en mer offensiv og bedre koordinert innsats fra myndighetenes side, herunder søkbare tilskuddsordninger som legger til grunn at internasjonal virksomhet har lang planleggingshorisont og derfor fordrer forutsigbar finansiering.

BYGG FOR KVALITET OG PUBLIKUM

NTO anmoder om at komiteen er oppmerksom på fortsatt store etterslep i nødvendige investeringer i den bygningsmessige infrastrukturen på musikk- og scenekunstrådet. Det er viktig at staten bidrar med finansielle og organisatoriske løsninger som sikrer at kostnader til bygningsmessig drift og vedlikehold ikke går utover institusjonenes produksjonsbudsjetter. Vi ber komiteen merke seg særskilt de akutte behovene for nye lokaler til Det Samiske Nasjonalteatret Beivvás og behovet for fortgang i rehabiliteringen av Nationalteatret.

Det er fortsatt behov for å videreutvikle den kulturelle infrastrukturen. Det er både behov for nye bygg og for oppgradering av eksisterende teater- og konsertlokaler. Gode produksjons- og formidlingslokaler er helt nødvendig for å sikre kvalitet i innholdet og bred formidling.

NYE PRODUKSJONS- OG FORMIDLINGSLOKALER

På teaterområdet er flere byggesaker på trappene. Det er gledelig at staten bidrar med investeringstilskudd til nytt scenekunsthus i Sentralbadet i Bergen med nye permanente lokaler for Carte Blanche og BIT Teatergarasjen. Videre er planene om et viktig nytt bygg for Teaterhuset Avant Garden i Trondheim i ferd med å realiseres, og det er gledelig at regjeringen bidrar med investeringer i sceneteknisk infrastruktur. Brageteatret i Drammen har fortsatt et uløst behov for mer egnede lokaler i forbindelse med utviklingen av regionteatervirksomhet.

I Tromsø planlegges et nytt musikkens hus – Klanghuset – som skal være en samlokalisering av Nordnorsk Opera og Symfoniorkester og Musikkonservatoriet ved UiT Norges Arktiske Universitet. Prosjektet realiseres gjennom et privat/offentlig samarbeid, og vi ber komiteen merke seg at statlig delfinansiering er nødvendig for å nå ambisjonene om ferdigstillelse i 2022.

Det foreligger også spennende planer om et nytt opera- og konserthus vis a vis Grieghallen og utvikling av «Griegkvartal» i samarbeid mellom Musikksekskapet Harmonien, Bergen Nasjonale Opera og Grieghallen AS.

NTO vil særlig fremheve den akutte situasjonen for Det Samiske Nasjonalteatret Beaivvás som i over 30 år har holdt til i det som allerede fra starten av ble betegnet som midlertidige lokaler i Kautokeino. Lokalene er ikke egnet til å drifte et moderne teater og arbeidsmiljøstandarden er uakseptabel. Fra 1. mai 2019 står det samiske nasjonalteatret uten produksjonslokaler.

Sametinget har trukket frem nye lokaler for Beaivvás som høyt prioritert prosjekt, og etter oppdrag fra Kulturdepartementet og Kunnskapsdepartementet har Statsbygg utredet et alternativ med samlokalisering av teatret og Samisk videregående skole og reindriftsskole i Kautokeino. Det er gledelig at staten endelig har kommet på banen, og at regjeringen i juni d.å. besluttet å legge nevnte samlokalisering til grunn for videre planlegging. Vi ber om at komiteen bidrar til god fremdrift i prosjektet slik at midler for realisering av byggeprosjektet kan bevilges i kommende års budsjett.

Alle de nevnte sakene har ulik grad av statlig medvirkning i selve byggeprosjektet, men staten vil være avgjørende for å sikre gode rammer for drift og innholdsproduksjon. NTO vil understreke betydningen av at staten bidrar til at kunstneriske, organisatoriske og drift- og vedlikeholdsmessige utfordringer blir tatt på alvor når det investeres i nye bygg.

REHABILITERING OG MODERNISERING

Flere av de eldre teaterhusene står overfor særlige utfordringer knyttet til vedlikehold og drift av selve bygningsmassen. NTO har tillit til at arbeidet med å løse disse utfordringene fortsetter i dialog mellom departementet og virksomhetene.

Foreningen er fornøyd med at regjeringen har fattet beslutning om å starte opp forprosjekt for rehabiliteringen av Nationaltheatret, og det er gledelig at beslutningen inkluderer et bygg under bakken foran teatret. Statsbygg har satt i gang forprosjekt og vi ser frem til at bygge- og rehabiliteringsprosjektet tas videre til KS2 ved årsskiftet 2020/21. Vi registrerer at det ikke er avsatt midler til at Nationaltheatret frem til utflytting skal ivareta det eksisterende bygget og drive utstrakt brukervedvirkning. Vi anmoder Stortinget om å bidra til god fremdrift i prosjektet slik at utflytting kan skje i 2022 og til at det avsettes midler til brukervedvirkning og vedlikehold.

Vedlikeholdsmessige og scenetekniske utfordringer finner vi også ved Den Nationale Scene i Bergen. Vi håper på god fremdrift i beslutningsprosessen etter at kvalitetssikring (KS1) av konseptvalgutredningen (KVU) for rehabilitering av det fredede bygget blir fremlagt. Teatret har prekære behov for mer areal, verksteder, permanente prøvelokaler og oppgradering for å tilfredsstille dagens krav til universell utforming, arbeidsmiljø, funksjonalitet, samfunnsansvar og effektiv ressursutnyttelse. Og først og fremst for å sikre publikum scenekunst av høy kvalitet.

Vi ser også frem til fortsatt til fremdrift og kontinuitet i Sceneskifte-prosjektet for et modernisert Rogaland Teater i tråd med Finansdepartementets kvalitetssikringssystem for store statlige investeringer. Konseptvalgutredningen (KVU) er gjennomført og kvalitetssikringen (KS1) ferdigstilt, mens avklaringsfasen med siste del av forstudiet blir ferdigstilt i løpet av 2019. Sceneskifte-prosjektet har avdekket behovet for nybygg eller totalrenovering av eksisterende bygningsmasse for å sikre fremtidig teatervirksomhet. For at teatret skal kunne opprettholde aktivitetsnivået og kapasitetsutnyttelsen er det nødvendig at staten bidrar finansielt til vedlikeholdet av eksisterende bygg.

NTO er også glad for at staten medvirker finansielt i fornyelsen av Grieghallen som huser sentrale institusjoner som Bergen Filharmoniske Orkester, Bergen Nasjonale Opera og BIT 20 Ensemble.

FORENKLET KULTURMOMS

NTO anmoder om at dagens merverdiavgiftsunntak for omsetning av billetter til musikk og scenekunst fjernes, og at disse områdene innlemmes i avgiftssystemet med lav sats. En slik

lovendring vil bidra til betydelig forenkling, et mer enhetlig regelverk for kultursektoren og lavere administrative kostnader.

Etter endringen i merverdiavgiftsloven i 2010 er kinoer, museer, gallerier, opplevelsessentre og fornøylesparker underlagt avgiftsplikt med lav sats for billettomsætningen, med rett til fradrag for inngående merverdiavgift. Musikk og scenekunst er fortsatt unntatt avgift.

Dette unntaket var i strid med kulturmomsutvalgets forslag om en såkalt «breddemodell» som innebar at adgang til de fleste former for kulturarrangementer skulle omfattes av avgiftsplikten i merverdiavgiftsloven med lav sats (NOU 2008:7).

Etter vårt syn bør det tillegges adskillig vekt at en slik «breddemodell» vil bidra til et enklere og mer enhetlig og oversiktlig regelverk for kultursektoren. Det er samtidig viktig og fullt mulig å finne løsninger som sikrer at man unngår mulige uheldige konsekvenser for aktører i deler av bransjen, herunder for produsenter uten offentlig tilskudd og artister som selv eller sammen med andre arrangerer konserter mm.

BRED ENIGHET I BRANSJEN OG LANGSIKTIG LØSNING FOR KULTURHUSENE

Det er i dag bred enighet i bransjen om en slik lovendring som også vil innebære en langsiktig løsning for kulturhusene ved at de får fradragsrett etter merverdiavgiftsloven.

Dermed unngår man utfordringene knyttet til kompensasjonslovens konkurransebestemmelse som innebærer at kulturhusene i dag må forholde seg til et absurd regelverk hvor skatteetaten skal avgjøre hva som er «kunstnerisk» aktivitet og hva som er «kommersiell» aktivitet i konkurranse med andre og dermed ikke kompensasjonsberettiget. I tillegg vil man oppnå avgiftsmessig likebehandling mellom kommunale og private eiere av kulturhus.

Metoden for fordeling mellom kompensasjonsberettiget og ikke-kompensasjonsberettiget bruk gir også det utilsiktede resultatet at det vil lønne seg å drive utleieaktivitet i stedet for egenproduksjon når det gjelder visse typer arrangementer. En tilpasningskonsekvens blir at kulturhusene oppretter egne juridiske enheter som står for arrangementer som skattedirektoratet anser som økonomisk aktivitet og leier ut lokalet til enheten. Dette har neppe vært lovgivers intensjon.

FLERE OMRÅDER SKAL INKLUDERES I MOMSSYSTEMET

Vi finner fremdeles ingen spor i budsjettforslaget til at Finansdepartement vil vurdere å inkludere flere områder i momssystemet, slik departementet i brev av 07.12.15 viste til (jf. Skattemeldingens (Meld. St. 4 (2015-2016)), som svar på [NTO og Spekters brev av 11.09.15](#).

For en nærmere begrunnelse og redegjørelse for forslag til endring av merverdiavgiftsloven viser vi til notat fra Ernst & Young utarbeidet etter oppdrag fra NTO, vedlagt det nevnte brevet.

DIGITAL DISTRIBUTJON OG FORMIDLING

Vi registrerer med interesse at regjeringen foreslår et tilskudd på 2 mill. kroner til den nyetablerte strømnetjenesten Applaus, samt at det tas sikte på å etablere en ny tilskuddsordning forvaltet av Kulturrådet rettet mot etablerte kulturinstitusjoner og prosjekter som tester nye metoder og modeller med vekt på det digitale markedet. Vi ser frem til at Applaus i samarbeid med bransjen og skoleverket kan bidra til å styrke den kulturelle kompetansen hos barn og unge, og vi legger til grunn at den nye tilskuddsordningen utvikles i nær dialog med bransjen slik at den kan imøtekomme institusjonenes reelle behov.

Den digitale teknologien gir nye muligheter både for virksomhetenes videreutvikling av formidlingsarbeidet og for digitale overføringer av utvalgte konserter og forestillinger på nettet, til kinoer,

storskjermer og andre digitale medier. På denne måten kan teknologien bidra til en bedre utnyttelse av de ressursene som allerede er investert i den kunstneriske produksjonen.

Gjennom digital distribusjon er det mulig å nå et større publikum uavhengig av geografisk plassering, samt et publikum som av ulike grunner ikke har forutsetninger for å komme til teatret eller konsertsalen.

Teknologien representerer også særskilte muligheter for å styrke institusjonenes formidlingsarbeid overfor barn og unge og dialogen med skolen. Vi merker oss derfor med interesse at regjeringen foreslår et tilskudd på 2 mill. kroner til den nyetablerte strømmetjenesten Applaus, som skal tilby profesjonelle teaterforestillinger digitalt til barn og unge. Vi ser frem til at tjenesten, gjennom samarbeid med bransjen og skoleverket, kan videreutvikles og bidra til å styrke den kulturelle kompetansen hos barn og unge.

NTO har tidligere tatt til orde for at det etableres en særskilt tilskuddsordning for digital distribusjon og formidling innenfor musikk og scenekunst, med intensjon om å stimulere institusjonenes eget forsøks- og utviklingsarbeid som kan komme hele feltet til gode gjennom erfarings- og kompetanseutveksling.

Noen av virksomhetene har igangsatt pilotprosjekter knyttet til digital distribusjon og formidling og er i ferd med å bygge opp nødvendig kompetanse. Imidlertid mangler musikk- og scenekunstinstitusjonene økonomi innenfor rammen til fullt ut å utnytte det formidlings- og distribusjonspotensialet som ligger i den digitale teknologien. Det er knyttet betydelige kostnader både til investeringer i teknologisk utstyr og produksjon og til løsninger på opphavsrettsproblematikk.

Vi registrerer at det tas sikte på å etablere en ny tilskuddsordning forvaltet av Kulturrådet rettet mot etablerte kulturinstitusjoner og prosjekter som tester «nye metoder og modeller med vekt på det digitale markedet, for markedsføring, effektivisering av inntektsmodeller og tilrettelegging av informasjon til publikum». NTO legger til grunn at den nærmere innretningen av ordningen vil utvikles i nær dialog med bransjen og tilpasses institusjonenes reelle behov.

KOR OG VOKALENSEMBLER

NTO er glad for at Edvard Grieg kor foreslås styrket slik at koret kan satse mer langsiktig og videreutvikle samarbeidet med Musikkelskapet harmonien og Bergen Nasjonale Opera. Dette er en viktig del av en nasjonal korsatsing sammen med det tidligere løftet for Det Norske Solistkor som profesjonelt a capella-kor. Som ledd i den videre korsatsningen imøteser vi en styrking også av symfoniorkestrenes og regionoperaenes vilkår for å styrke kvaliteten i den vokale delen av musikkteater- og operaproduksjoner.

De senere årene har vilkårene for å utvikle lokalt forankret musikkteater- og operavirksomhet blitt styrket, og i dag finnes det ulike løsninger i regionene. Det er etter NTOs syn viktig at videre strategier for profesjonalisering av korvirksomheten tar utgangspunkt i de ulike regionale strukturene og behovene.

Det største kunstneriske problemet i dag er den kvalitative ubalansen mellom de profesjonelle orkestrene og den kollektivt vokale fremføringen i en konsert, musikkteater- eller operaproduksjon. En viktig del av ansvaret for å profesjonalisere musikkteatervirksomheten handler om å sikre at alle deler i produksjonen harmoniserer bedre med det profesjonelle symfoniorkestret i regionen.

Vi er derfor glade for at regjeringen i strategien, *Fleirstemt Strategi for korutvikling i Noreg*, ønsker å medvirke til profesjonelle rammevilkår for kor i alle regionene i landet. I følge strategien vil departementet legge til rette for at det profesjonelle kor- og vokalfeltet blir utviklet videre gjennom faste tilskudd og gjennom tilskuddsordninger i Norsk kulturråd.

NTO vil understreke betydningen av at vokalesembler og kor knyttet til symfoniorkestre og regionopera sikres forutsigbare økonomiske vilkår for langsiktig utvikling og profesjonalisering gjennom virksomhetenes rammetilskudd.

For en videreutvikling av profesjonelle kor og vokalensembler må det legges til grunn tilsvarende rammebetingelser som i dag er med på å sikre kvaliteten i de profesjonelle symfoniorkestrene.

Det er gledelig at korstrategien er fulgt opp blant annet med strategier for å styrke rekrutteringen og utdannelsen av profesjonelle kordirigenter. I tillegg hviler det et ansvar på de høyere utdanningsinstitusjonene for å sikre at sangstudentene er rustet til å møte kravene fra et profesjonelt kor gjennom en styrking av ensemblesang i utdanningen.

DEN KULTURELLE SKOLESEKKEN

NTO anmoder om at omorganiseringen av Den kulturelle skolesekken, med opprettelsen av Kulturtanken, ikke fører til økt administrasjon og oppbygging av parallelle virksomheter og kompetanser. Mest mulig midler må kanaliseres direkte til elevenes kunstopplevelser og velfungerende eksisterende ordninger må opprettholdes og videreutvikles. Det må videre legges bedre til rette for at produksjoner fra institusjonene inngår i tilbudet over hele landet – og at elevene også får mulighet til å oppleve forestillinger og konserter fremført på en profesjonell scene. Vi vil særlig understreke behovet for at mottakerapparatet i skolen profesjonaliseres.

Vi viser til at Den kulturelle skolesekken (DKS) er omorganisert med opprettelsen av Kulturtanken som skal ivareta det nasjonale ansvaret for Den kulturelle skolesekken innenfor alle kunstuttrykkene. Det er viktig at alle kunstuttrykkene og deres egenart ivaretas også med den nye organiseringen, og at hvert kunstfelt kan utvikle seg utfra egne premisser og behov.

UNNGÅ OPPBYGGING AV PARALLELLE KOMPETANSER

Vi vil også understreke betydningen av at de sidene ved dagens organisering som fungerer godt videreføres og styrkes – og at det ikke bygges opp parallelle virksomheter og kompetanser til det som allerede eksisterer, herunder Scenekunstbrukets formidlingsnettverk og insentivordning.

NTO ser frem til at Kulturtanken kan bidra til å løse utfordringer ved dagens DKS-ordning, samtidig med at allerede velfungerende lokale modeller kan ivaretas.

MINST MULIG TIL ADMINISTRASJON

Det må være et mål at mest mulig midler kanaliseres direkte til elevenes kunstopplevelser, og minst mulig går til administrasjon. Vi registrerer at kravet om at spillemidlene kun skal gå til produksjon og gjennomføring og ikke administrasjon, er tatt ut av tilskuddsbrevene fra Kulturtanken til fylkeskommunene. Vi forutsetter at dette ikke vil gå utover tilbudet til elevene.

ARMLENGDESPRINSIPPET OG KVALITET

Vi vil understreke at armlengdesprinsippet må ivaretas i organiseringen og forvaltningen av ordningen både sentralt og lokalt, og at kvalitet må være det førende utvelgelseskriteriet i programmeringen av DKS. Vi er kritiske til at Kulturtanken i tilskuddsbrevet legger innholdsmessige føringer på tilbudet, blant annet knyttet til samtidens teknologi.

INSTITUSJONENES PRODUKSJONER OG RESSURSER

For å sikre estetisk bredde og kvalitet i DKS-tilbudet er det viktig at forestillinger og konserter fra ulike produsenter inngår i tilbudet, og at elevene får mulighet til å oppleve kunst i profesjonelle teatre og konsertsaler i tillegg til turnéforestillinger på skolen.

Det er også god ressursutnyttelse å benytte musikk- og teaterinstitusjonenes tilbud i DKS, hvor finansieringen av produksjonene for en stor del allerede er ivaretatt gjennom de ordinære driftstilskuddene, og hvor programmerings- og formidlingskompetanse er bygget opp over lang tid. Likevel

må det på ingen måte legges føringer for samarbeid mellom DKS og institusjonene som kan virke repertoarførende, eller som på andre måter styrer virksomhetenes begrensede ressurser.

Videre ligger det betydelig potensial i Scenkunstbrukets insentivordning. En styrking av ordningen vil føre til at produksjoner fra institusjonene i større grad kan omfattes av denne arrangørstøtten, slik at flere av teatrenes forestillinger kan formidles også utenfor eget fylke.

GRATISPRINSIPPET

Vi ser også at kombinasjonen av gratisprinsippet og DKS utilsiktet fører til at skolenes besøk ved institusjonene reduseres og ved noen skoler faller helt bort. Vi etterlyser nasjonale løsninger som sikrer at transportkostnader ikke går utover tilbudet til elevene, samt ordninger som legger til rette for direkte samarbeid mellom institusjonene og skolene, f.eks. gjennom midler til skolene øremerket teater- og konsertbilletter eller former for billettfond.

MANGELFULL KUNSTFAGLIG KOMPETANSE I SKOLEN

En viktig del av Kulturtankens mandat er å arbeide for god forankring og tett samarbeid mellom skole- og kunstsektor. En forutsetning for å lykkes i dette arbeidet er en parallell styrking av de humanistiske og estetiske fagene i skolen. Musikk- og scenekunstinstitusjonene opplever en ganske gjennomgående mangelfull kunstfaglig kompetanse i skolen som en betydelig utfordring. Det må legges til grunn at tilbudet gjennom DKS skal supplere – og på ingen måte erstatte – kunst- og kulturfagopplæringen i skolen.

KOORDINERT KUNST- OG UTDANNINGSPOLITIKK

Et bredt kompetansebegrep forankret i skolens dannelsesoppdrag må også innebærer en styrking av mottakersiden i kunsten gjennom et løft for de humanistiske og estetiske fagene som en essensiell del av allmenndannelsen. Samtidig må kvaliteten i de estetiske fagene, herunder musikkfaget, styrkes i hele utdanningsløpet for å sikre at utøvere utdannet i Norge kan hevde seg i et globalt arbeidsmarked preget av stor konkurranse og høye kvalitetskrav.

MOTTAKERSIDEN I KUNSTEN

Noe av det viktigste vi kan gjøre for å sikre felles referanserammer og like muligheter for å ta del i den yringskulturen som ligger til grunn for et opplyst og velfungerende samfunn, er å styrke fortolkningskompetansen og mottakersiden.

Dette må begynne i skolen som en unik fellesarena. Likevel nedprioriteres de estetiske og humanistiske fagene, og den pågående fagfornyelsen vekker bekymring for at historie- og kulturdelen reduseres i andre fag, f.eks. i norskfaget hvor skjønnlitteraturen frem til nå har hatt en selvskreven plass og litteraturhistorien og tekstanalysen spiller viktige roller for det litterære utbyttet. Dette skjer til tross for intensjonen om å gi skolens brede dannelsesoppdrag en tydeligere plass i skolehverdagen (jf. Meld. St. 28 (2015–2016)).

I et samfunn preget av større kompleksitet og raskere endringstakt er det et særlig behov for å styrke elevenes kompetanse i å forstå, tolke og reflektere kritisk over et mangfold av kulturelle yringsformer. I en slik situasjon må kunnskap om og fortolkning av kunst- og kulturuttrykk bli en essensiell del av allmenndannelsen. Dette kan gjøres gjennom en kompetansehevende satsing på så vel de estetiske og humanistiske fagene i skolen, som på kunst- og kulturdelen i andre fag.

Etter vårt syn legger man best til rette for en styrking og fornyelse av innholdet i de estetiske fagene gjennom et tettere samvirke med kunst- og kulturdelen i andre fag, herunder samfunnsfag, etikkfag, norsk og språkfag.

REKRUTTERING OG TALENTUTVIKLING

Også i et rekrutteringsperspektiv er det viktig å styrke de estetiske fagenes plass og kvalitet i hele utdanningsløpet. Særlig innenfor musikkfaget er det behov for å styrke kvaliteten og koordineringen av arbeidet med talentutvikling i grunnopplæring og i kulturskolene, for slik å sikre tilfanget av kvalifiserte søkere til høyere utdanning av internasjonalt konkurransedyktige musikere i Norge.

Som en del av arbeidet med å sikre kvalitet i utdanningen må det også legges til rette for et godt samspill mellom utdanningsinstitusjonene og musikk- og scenekunstinstitusjonene som omfatter praksisplasser for studenter som en del av undervisningsopplegget. Dette er noe alle parter i bransjen er opptatt av, og det arbeides med å finne frem til gode avtaler som ivaretar ulike hensyn – herunder både studentenes behov for praksis som en del av den faglige utviklingen og profesjonelle kunstneres arbeidsmuligheter i et trangt marked.

LÆRERKOMPETANSE

I 2014 manglet nærmere 40 pst. av lærerne som underviser i musikk, og nærmere halvparten av de som underviser i kunst- og håndverk i grunnskolen, faglig fordypning. Kun én av fire musikk lærere og én av fem lærere i kunst og håndverk har kompetanse i faget tilsvarende 60 studiepoeng eller mer (jf. Kompetanseprofil i grunnskolen. Hovedresultater 2013/2014, SSB).

Dette viser med all tydelighet behovet for å styrke lærerkompetansen i de estetiske fagene. Lærernes kompetanse er avgjørende for å sikre kvaliteten i de estetiske fagene. Vi er derfor glade for at Kunnskapsdepartementet vil vurdere om det for nye lærere skal innføres kompetansekrav for å undervise i estetiske fag i grunnskolen, og at det blant annet videreføres midler til kompetanseheving i praktiske og estetiske fag innenfor lærerutdanningen.

ANSVARSDELINGEN MELLOM KUNSTINSTITUSJONENE OG SKOLEN

Mange musikk- og scenekunstinstitusjoner setter i dag store ressurser inn på formidlingsprogram overfor barn og unge både i og utenfor Den kulturelle skolesekken, delvis for å kompensere for skolens sviktende satsning og delvis fordi dette er i institusjonenes langsiktige interesse.

Vi etterlyser en tydeliggjøring av skolens ansvar og en gjennomgang av rollefordelingen mellom skolen og kunstinstitusjonene.

VARSLEDE STRATEGIER OG STORTINGSMELDINGER

NTO har store forventninger til Kunnskapsdepartementets kommende strategi for å styrke de praktiske og estetiske fagene som er varslet tidlig 2019. Vi legger til grunn at arbeidet med strategien gjøres i nær dialog med Kulturdepartementet. Det er viktig at strategien omhandler rekruttering av kvalifiserte lærere til de praktisk-estetiske fagene, slik Stortinget har bedt om, men også at den ser på sammenhengene mellom estetiske fag, humaniora og kulturdelen i andre fag.

Likeså er det gledelig at den varslet stortingsmeldingen om barne- og ungdomskultur skal utarbeides i samarbeid mellom departementene og ser frem til at dette samarbeidet kan bidra til en bedre koordinert kultur- og kunnskapspolitikk. Vi forutsetter at en likeså grundig behandling av kulturskolene inngår i meldingen, som om kulturskolene var viet en egen melding slik Stortinget opprinnelig har bedt om.

FORSKNING

NTO er glad for en videreføring og styrking av forskningsprogrammet KULMEDIA. Like fullt etterlyser vi en mer overordnet forskningsstrategi som kan bidra til en mer kunnskapsbasert kulturpolitikk og samtidig imøtekomme kulturlivets egne kunnskapsbehov. Vi vil særlig understreke behovet for å styrke den grunnleggende humanistiske forskningen.

Vi er glade for at regjeringen har bidratt til å styrke kulturforskningen de senere årene, bl.a. gjennom bevilgninger til relevante forskningsprogram under Forskningsrådet. Likevel ser vi frem til at Grundutvalgets rapport *En kunnskapsbasert kulturpolitikk* fra 2012 følges opp med en mer overordnet forskningsstrategi som kan imøtekomme behovene for langsiktig satsing på kvalitet i forskningen og oppbygging av sterkere forskningsmiljøer.

TVERRFAGLIGHET

NTO tar særlig til orde for å styrke forutsetningene for den tverrfaglige kulturforskningen, slik at samfunnsvitenskapelige innfallsvinkler oftere suppleres med humanistiske og estetiske perspektiver og analyser. Vi vil understreke at solide humanistiske og estetiske fagmiljøer ved universitetene er essensielle for å sikre den grunnleggende forskningen i seg selv, men også som leverandører av begreper, teorier og betraktningmåter i den mer brukerrettede forskningen. Det er derfor viktig at en forskningsstrategi som skal ivareta Kulturdepartementets sektoransvar også tenkes inn situasjonen for de humanistiske fagene.

HUMANIORA

Teatervitenskap i Oslo ble nedlagt i 2012, og NTO og Norsk teaterlederforum uttrykte igjen bekymring da Det humanistiske fakultetet ved Universitetet i Bergen i fjor foreslo å kutte 1 av 3 stillinger på teatervitenskap. Faget ble reddet i denne runden. Men vi vet ikke hvordan fremtiden for teatervitenskap i Norge ser ut, og nå er det også skapt usikkerhet om fremtiden for Senter for Ibsenstudier.

Utfordringene er knyttet til forsknings- og utdanningspolitikk, finansieringssystemer og universitetenes og fakultetenes prioriteringer. Like fullt er dette sentrale kulturpolitiske problemstillinger. Både for utviklingen i kunsten og for kunstforståelsen i samfunnet er det helt essensielt at det finnes vitale akademiske kunstfaglige miljøer – ikke minst som sentrale leverandører av begreper, teorier og perspektiver til det offentlige ordskiftet om kunsten.

DET OFFENTLIGE ORDSKIFTET OM KUNSTEN

NTO vil understreke betydningen av at staten opprettholder sitt ansvar for å legge forholdene til rette for ytringsmangfold og kvalitet også gjennom sterk statlig støtte til mediene. Vi etterlyser en nærmere vurdering av virkemidler på tvers av medie- og kunstpolitikken som kan legge til rette for og bidra til å fremme det offentlige ordskiftet om kunsten, herunder kunstkritikken.

Vi erfarer at medienes pressede økonomiske situasjon bidrar til en nedprioritering og marginalisering av den grundige kulturjournalistikken og kunstkritikken, og at eksisterende virkemidler ikke i tilstrekkelig grad bidrar til å opprettholde og videreutvikle mangfold og kvalitet på dette området.

Etter vårt syn bør det være en integrert del av både kunstpolitikken og mediepolitikken å sikre vilkårene for det seriøse, offentlige ordskiftet om kunsten og kunstkritikken. Kritikken fremmer kunnskap, forståelse og refleksjon over kunstens ulike uttrykk og bidrar til kontinuerlige vurderinger av kunstnerisk kvalitet i offentligheten. Foruten å bidra til den faglige kunstdiskursen, er kritikken viktig for å synliggjøre kunsten og øke interessen og kunstforståelsen hos et bredere publikum.

Det er behov for å styrke både den analyserende og dyptgående kritikken og den mer umiddelbare og aktuelle kritikken i dagspressen. Vi viser til Kritikerlagets innspill til kulturmeldingen hvor det tas til orde for 1) en egen avsetning til kritikk i Kulturrådet 2) et løft for tidsskriftene 3) flere arbeidsstipend for kritikere og 4) videreføring av pressestøtten.

I tillegg til dette mener vi det bør etableres en uavhengig reisestøtteordning for kritikere innenfor musikken og scenekunsten. Musikk og teater er øyeblikkets kunst som skjer foran et publikum, og innenfor disse kunstformene er det et spesielt behov for at kritikeren er til stede der og da når forestillingen eller konserten finner sted. Relativt små investeringer på dette området kan gi store utslag.

Videre bør det etter vårt syn vurderes å innføre en ny tilskuddsordning for samfunns viktig journalistikk slik Mediemangfoldsutvalget har foreslått, og vi vil understreke betydningen av at NRK har forutsigbare økonomiske rammer som gjør det mulig å ivareta rollen som kulturformidler. Vi er også enige med mediemangfoldsutvalget i at NRKs uavhengighet må sikres, med henvisning til at det politiske klimaet kan endre seg også i Norge, og at en omorganisering av NRK til en selvstendig stiftelse kan gi større avstand til staten og utøvende politikere.

Det er gledelig at en allmennyttig privat stiftelse som Fritt Ord blant annet satser på kritikk gjennom stipendordninger for kritikere og på kvalitetsjournalistikk. Vi vil samtidig understreke at slike satsinger fra private aktører må fungere som et supplement til offentlige stimuleringsordninger og på ingen måte som en erstatning for mangelfull offentlig innsats.

PRIVAT FINANSIERING

NTO er positiv til tiltak som kan styrke det samlede finansieringsgrunnlaget for kultursektoren og oppfordrer til en prinsipiell diskusjon om statens mål og virkemidler for å fremme privat finansiering. Det er viktig at politikktutformingen også på dette området er basert på kunnskap om situasjonen i Norge, og at nye ordninger som gaveforsterkningen evalueres.

KOST-NYTTE OG EFFEKTIV RESSURSUTNYTTELSE

NTO er positiv til privat finansiering som et viktig supplement til offentlige investeringer. Slike private midler kan gjøre det mulig å realisere prosjekter som det ikke er rom for innenfor de rammene som er gitt av det offentlige tilskuddet.

Det er altså ikke en holdningsendring fra kulturlivets side som skal til for å utløse ventende privat kapital. Derimot må man være klar over hvor ressurskrevende det er å fremskaffe gaver og sponsormidler i allerede underadministrerte institusjoner, og hvor ulike forutsetningene er avhengig av bl.a. geografi, størrelse og type virksomhet.

Musikk- og scenekunstinstitusjonene arbeider kontinuerlig for å øke egeninntektene, og flere av de større institusjonene har opparbeidet seg en betydelig kompetanse på sponsorområdet. Noen av de mindre virksomhetene rapporterer på sin side at de ikke har tilstrekkelige administrative ressurser til å drive denne typen arbeid over tid. Mange rapporterer også at resultatene kan være marginale i forhold til innsatsen, og at det må vurderes hva som faktisk er effektiv ressursutnyttelse.

KONJUNKTURAVHENGIG

NTO er opptatt å bidra til best mulig kunnskapsgrunnlag for den videre politikktutformingen på dette området. Foreningen har derfor siden 2005 utarbeidet årlige oversikter over medlemmenes sponsor- og gaveinntekter.

Mens det i perioden 2005-2008 var en økning i totale sponsorinntekter/gaver, har det etter finanskrisen i 2008 og frem til 2017 vært en markant realnedgang på ca. 20 pst. Siden 2008 ser vi stadig mer begrensede muligheter for virksomhetene til å skaffe seg sponsorinntekter og gaver, og finanskrisen har tydeliggjort hvor konjunkturavhengig sponsormarkedet er.

Undersøkelsene viser med andre ord at sponsormarkedet er lite og vanskelig tilgjengelig for størsteparten av NTOs medlemmer, med noen viktige unntak. Det har i de senere årene vært flere tilfeller av at etablerte sponsoravtaler ikke forlenges, og mange virksomheter viser til at en mer krevende

markedssituasjon skaper usikkerhet når det gjelder muligheten for å opprettholde gave- og sponsorinntekter.

Fra 2016 til 2017 var det likevel en svak økning i musikk- og scenekunstinstitusjonens gave- og sponsorinntekter. I 2017 mottok 45 NTO-medlemmer innenfor profesjonell musikk og scenekunst samlet om lag 72,6 mill. kroner i sponsorinntekter og gaver, tilsvarende 1,9 pst. av medlemmenes samlede driftsinntekter. Dette var ca. 6,5 millioner kroner mer enn i 2016 (prisjusterte tall), tilsvarende en realøkning på ca. 13 pst., mot en realnedgang på nærmere 5 pst. fra 2015 til 2016.

Dette er variasjoner som for en stor del kan knyttes til noen få virksomheter. Omlag 80 pst. av de private midlene var i 2017 konsentrert om kun 11 av de 45 institusjonene. 14 virksomheter hadde ingen sponsor- og gaveinntekter dette året.

TILRETTELEGGING FOR FLERE FOND OG STIFTELSE

NTO er positiv til en vurdering av tiltak som kan legge til rette for at det etableres flere private fond og stiftelser som kan komme kulturlivet til gode. Flere allmenntilgynnlige stiftelser er en forutsetning for at mer fondsmidler skal tilflyte profesjonelle kunstinstitusjoner, uten at disse virksomhetene risikerer å utkonkurrere sine egne lokale samarbeidspartnere og frivillige organisasjoner i kampen om allerede begrensede midler.

EVALUERING AV GAVEFORSTERKINGSORDNINGEN

I 2016 ble gaveforsterkningsordningen utvidet til musikk og scenekunst. Flere av NTO-virksomhetene har mottatt gaveforsterkning siden innføringen.

Det er likevel uvisst om ordningen over tid bidrar til at nye givere kommer på banen og at private donasjoner øker. Vi etterlyser derfor en evaluering av gaveforsterkningen som også bør se nærmere på i hvilken grad en slik ordning kan føre til en *konsentrasjon* – ikke bare av private midler – men også av *tilgjengelige offentlige midler*, på bekostning av de virksomhetene som har vanskeligere vilkår for å skaffe private inntekter.

Etter vårt syn er det viktig å reflektere over disse prinsipielle, demokratiske sidene og konsekvensene av at private givere får styring over fordeling av fellesskapets midler.

KUNNSKAPSBASERT OG REALISTISK VURDERING

Samtidig vil vi oppfordre til en politikktutforming basert på en realistisk vurdering av potensialet for økt privat finansiering av de profesjonelle kunstinstitusjonene i Norge. Vi minner om at gavetradisjonen i Norge er langt svakere enn for eksempel i USA og Storbritannia hvor kultursektoren i mindre grad anses som et sentralt offentlig ansvarsområde. Norge skiller seg også fra våre nordiske naboland, hvor det finnes et langt større antall pengeutdelende stiftelser for allmenntilgynnlige formål enn i Norge.

Vi vil understreke at målet med insentiver for privat finansiering på ingen måte må være å redusere størrelsen på den offentlige finansieringen. Samspillet med private finansieringskilder må skje som et supplement til et fortsatt sterkt offentlig engasjement.

NTOS MEDLEMMER

Scenekunstinstitusjoner

Akershus Teater
 Bergen Nasjonale Opera
 BIT Teatergarasjen
 Black Box teater
 Brageteatret
 Carte Blanche
 Dansens Hus
 Den Nationale Scene
 Det Norske Teatret
 Det samiske nasjonalteatret Beivvás
 Dramatikkens hus
 Haugesund Teater
 Hordaland Teater
 Hålogaland Teater
 Nationaltheatret
 Nordland Teater
 Norsk scenekunstbruk
 Oslo Nye Teater
 Riksteatret
 Rogaland Teater
 Sogn og Fjordane Teater
 Teaterhuset Avant Garden
 Teater Ibsen
 Teater Innlandet
 Teater Manu
 Teatret Vårt
 Trøndelag Teater
 Turnéteatret i Trøndelag
 Åarjelhsaemien Teatere
 Østfold kulturutvikling
 Skuespiller- og danseralliansen
 Kloden

Musikk institusjoner

Barokkanerne – Norwegian Baroque Ensemble
 BIT20 Ensemble
 Det Norske Blåseensemble
 Det Norske Kammerorkester
 Det Norske Solistkor
 Edvard Grieg Kor
 Riksscenen
 Stavanger Symfoniorkester
 Musikksekskapet Harmonien

Musikk og scenekunst

Den Norske Opera & Ballett
 Kilden Teater- og Konserthus
 Nordnorsk Opera og Symfoniorkester
 Trondheim Symfoniorkester & Opera